

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 -ISSN-L 2734 - 6889

Lucian Blaga și Unirea cea Mare

Ioan Aurel POP¹

Între făuritorii statului național, edificat pe deplin, în rotunjimea lui istorică, în anul 1918, se află unele personalități notorii pentru realizările din specialitățile lor, cu creații intelectuale remarcabile, dar rămași aproape necunoscuți pentru contribuțiile lor la Marea Unire. Evocăm, de regulă, pe „marii bărbați” – între care, paradoxal, Regina Maria a strălucit de departe – dar uităm contribuțiile discrete, uneori doar sufletești, dar pline de har și de rost.

„Întregirea națiunii în hotarele sale politice firești – își amintește Lucian Blaga în Hronicul și cântecul vârstelor – era o promisiune ce încă din copilărie mi-o făceau frunza arinilor, murmurul apelor și bătaia profetică a aripilor din văzduh. În aerul acestei promisiuni am crescut. Iar când s-a încins de-a binelea războiul, pe care pe de o parte îl cântăream cu atâta oroare, găseam din alt punct de vedere că istoria ne ieșea prielnică în întâmpinare. Căutam, cu alte cuvinte, unui cataclism, declanșat din cauze neghioabe, o semnificație coborâtă din țării și o legitimare ca preludiv al unei supreme împliniri. Dar de la izbucnirea epicului foc au trecut doi ani! De câte ori n-am disperat că micul stat român, spre care inimile noastre se întorceau ca un imens lan de floarea-soarelui, a pierdut ocazia, ce nu se va mai repeta. Câteodată mi se părea chiar că Țara s-a împotmolit în pragul destinului ei. Doi ani și-au picurat clipele în cupa nerăbdării, și hotarul din vârful munților nu se punea în mișcare să vină asupra noastră, să se desfacă un moment, și-apoi să se-nchidă iarăși, îmbrățișându-ne! Numai zvonuri din om în om, și prin vama cucului străbăteau câteodată «de dincolo», ca să mai sufle din spuza vetrelor de aci, și să scoată iarăși la iveală ochiul de jar nestins”.

Așadar, copilul Lucian Blaga a trăit la lumina unirii, a învățat din familie și din firea lucrurilor că națiunea română trebuia să trăiască „în hotarele sale politice firești”. Tânărul Blaga – cu firea sa poetică și filosofică – mărturisește că și „frunza arinilor”, și „murmurul apelor”, și „bătaia profetică a aripilor din văzduh” l-au învățat lecția unirii. Condamnă ororile războiului, pe de o parte, dar salută ocazia dată de acesta de a scoate istoria în întâmpinarea românilor. Deplânge soarta nefavorabilă până atunci față de „micul stat român”, care pierduse prilejul potrivit ca să miște spre nord și vest „hotarul din vârful munților”, adică să înglobeze și Transilvania, ca să-i „îmbrățișeze” și pe acei români rămași de atâta timp înstrăinați. Zvonurile, venite prin „vama cucului” – adică pe cărări de munte secrete, numai de localnicii români știute – mai întâreau firile dezamăgite cu câte un grăunte de speranță, dând la iveală din nou „ochiul de jar nestins”.

Formarea statului național român unitar – ca și formarea statelor naționale ale altor popoare – presupunea prăbușirea imperiilor multinaționale. Era tot mai clar că dubla monarhie, imperiul țarilor, puterea kaizerului, alcătuirea politică a sultanului nu mai puteau supraviețui în Europa Centrală și de Est, sub presiunea popoarelor și părților de popoare ținute în asuprire. Sosise ora emancipării pentru aceste popoare, „ora lor astrală”. În toamna anului 1918, semnele destrămării Imperiului Austro-Ungar erau tot mai vizibile. În octombrie 1918, Lucian Blaga se afla la Viena pentru redactarea tezei de doctorat: „Cursurile universitare începuseră într-o atmosferă de nervozitate. Ca să-mi păstrez

¹ Istoric, profesor universitar, membru al Academiei Române și președinte al acesteia. Articol apărut și în Nr. 12 / Decembrie 2022, 1 decembrie 2022. Preluat cu acordul autorului.

echilibrul în vârtejul evenimentelor, am început să lucrez la teza de doctorat”. Dar munca aceasta delicată presupunea pace, liniște, timp calm de meditație. Or, atmosfera din Viena și din Europa Centrală era tot mai agitată, veștile de pe front catastrofale pentru Tripla Alianță, iar anunțarea păcii nu prevestea liniștea sperată. Lucian Blaga se vedește un atent observator la finele ostilităților militare și imediat după Primul Război Mondial:

„În împărăția austro-ungară și în Germania, simptomele de dezagregare se înmulțeau de la o zi la alta. Mânjite de sânge, simbolurile imperiale se năruiau. Studenții, care se luptaseră ani de zile pe fronturi, se întorceau la vetrele lor”. Universitatea vieneză, adică, pe atunci, Alma Mater pentru tânărul Blaga, se înfunda în marasm și incertitudine: „De altminteri, semnificația seculară a convulsiunilor nu ne preocupa, apropiindu-se ziua în care Transilvania va fi a noastră, scăpată de ocolul vulturului heraldic.” În vitrina unei liberări din Viena, Lucian Blaga a observat „afișată o hartă mare a Europei Centrale ce se descompunea chiar din ordinul împăratului”. Lângă hartă, într-adevăr, „atârna și-un manifest al suveranului care îngăduia în sfârșit popoarelor sale să se organizeze în state naționale”. Numai că „descompunerea” de catifea, planificată și sperată în urma manifestului imperial „Către popoarele mele credincioase”, nu s-a mai produs, încât imperiul s-a sfârșit de tot până la urmă, în conformitate cu voința popoarelor.

În toiul evenimentelor care anunțau sfârșitul monarhiei

austro-ungare, când, în mod oficial, românilor nu li se dădea nici o nădejde și nici „un fel de ființă în conștiința imperiului”, Lucian Blaga hotărăște, împreună cu al său coleg D.D. Roșca, în ziua de 30 octombrie 1918, să se întoarcă în Transilvania. După o călătorie greoaie, ascunși într-un tren care transporta militari către Budapesta, protejați de întuneric, fără bilete de tren, trecând apoi în alt tren care mergea înspre Arad, au ajuns la 1 noiembrie la Vințul de Jos și, mai departe, pe jos, până la Sebeș. „În după-amiaza înfrigurată de 3 noiembrie, populația românească din Sebeș, Alba, adunată în preajma bisericii de lângă râu, a pornit în marș masiv spre centrul orașului, spre Piața Mare, având în frunte o seamă de soldați sosiți în cursul dimineții de pe front și pe cei câțiva intelectuali localnici. În piață s-au rostit discursuri, arătându-se că românii din Transilvania doresc alipirea lor la regatul României”.

În zori de decembrie 1918, în zi de duminică, Lucian Blaga pleacă la Alba Iulia, împreună cu o mie de săteni din Lan crăm. „În dimineața zilei de 1 decembrie, ca la un semnal, lumea românească a purces spre Alba Iulia (spre Bălgrad, cum îi spuneam noi, cu vechiul nume) – își amintește el – pe jos și cu căruțele. Am renunțat la călătoria cu trenul, căci până la Alba Iulia nu erau decât 16 kilometri. Era o dimineață rece de iarnă. Respirația se întrupa în invizibile cristale. Pe de o parte a șoselei se duceau spre Alba Iulia, scârțâind prin fâgașele zăpezii, căruțele românești, buchete de chiote și bucurie, alcătuint un singur șir, iar pe cealaltă parte se retrăgea în aceeași direcție, armata germană, ce venea din România, tun după tun, ca niște pumni strânși ai tăcerii. Soldații germani fumegând liniștiți din pipe, se uitau mirați după căruțele noastre mai grăbite”.

La Alba Iulia, Lucian Blaga, strecurat în mijlocul mulțimii, întrucât nu-și putuse face loc în sala istorice adunări, a simțit, prin prezența lui fizică, ce „înseamnă entuziasmul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv”. „Era ceva ce te făcea să uiți totul, chiar și stângăcia și totala lipsă de rutină a oratorilor de la tribună”.

Seara, în timp ce se întorcea la Sebeș, Lucian Blaga și fratele său Lionel (ales primar temporar al Sebeșului) se simțeau purtați de convingerea că „puseseră temeiurile unui alt Timp”. Când au trecut prin Lan crăm, satul lor natal, ajungând în dreptul cimitirului unde, lângă biserică, Isidor Blaga „își dormea somnul sub rădăcinile plopilor”, Lucian Blaga, bănuind că zgomotul roților trăsorii în care se aflau pătrundea în mormântul tatălui său „și-i cutremura oasele”, a exclamat: „Ah, dacă ar ști tata ce s-a întâmplat”, întorcând capul spre crucea din cimitir. La ieșirea din sat, au auzit dintr-o curte, în plină noapte, un strigăt de copil: „Trăiască România dodoloață!” (Acest „dodoloț” – explică Lucian Blaga – era, în Lan crăm, cuvântul curent pentru „rotund”).

Marele gânditor s-a vădit nu doar un spectator al evenimentelor, ci și un luptător activ pentru înfăptuirea marelui act. În scrisorile din perioada unirii Transilvaniei cu Țara, Lucian Blaga își exprima deplina mulțumire, trăia o stare de beatitudine, exulta: „Sunt aproape nebun de fericire (îi comunica într-o scrisoare Corneliei Brediceanu). Pretutindeni revoluție... Sfatul național se va constitui. De asemenea și garde (gărzi) naționale”. În scrisoarea din 12 noiembrie 1918, adresată tot Corneliei, îi scria: „Poți fi liniștită. Ardealul e al nostru. Mișcarea e pe-aici mare, dar haotică. Sunt garde naționale pretutindeni. Azi după-amiază voi ține o vorbire pentru ca gardiștii să depună jurământul sfatului național român”. Din altă scrisoare, datată 21 noiembrie 1918, aflăm despre o nouă cuvântare: „Ieri am fost la o adunare națională în Vinț... Am ținut o vorbire, pregătind poporul pentru marea adunare a întregului Ardeal, ce se va ține la Alba-Iulia. Unirea românilor într-un singur stat a fost obiectul acelei vorbiri”. În scrisoarea din 2 decembrie 1918, se exprimă într-un stil solemn: „Săvârșitu-s-a Unirea. Ieri am fost la Alba-Iulia”.

Lucian Blaga trece în conștiința publică românească drept un literat și filosof taciturn („mut ca o lebădă”), închis în sine, scump la vorbă, cu trăiri interioare profunde și situat „departe de lumea dezlănțuită”. Se știe că s-a ținut mereu departe de viața politică interbelică și postbelică (de după Al Doilea Război Mondial), nefiind membru al niciunui partid politic și ferindu-se mai ales de cele două extreme: extrema dreaptă, reprezentată de legionari și extrema stângă, întruchipată de comuniști. Viața lui de filosof, de poet, de dramaturg și de diplomat s-a derulat în cele două scurte decenii interbelice și în timpul războiului din anii 1939-1945. Ulterior, odată cu instalarea pe tancurile sovietice a regimului comunist, Lucian Blaga a fost tot mai înjosit, mai „degradat”, exclus de la catedra universitară pe care o ocupa la Cluj și din Academia Română, obligat să lucreze în anonim și să illustreze teme de cercetare care erau departe de specializarea sa preferată. Până la moartea sa din 1961 (sau până la „marea trecere”, cum ar fi spus), nu s-a vorbit deloc în public despre Unirea de la 1918 sau s-a vorbit despre aceasta de rău. Marii fărari ai actelor fundamentale din martie, noiembrie și decembrie 1918 care mai trăiseră în România după 1948 au ajuns oprimați, în închisori ori la Canal, unde mulți și-au sfârșit viața. Aceasta a fost răsplata țării ajunse sub ocupație sovietică pentru cei care făuriseră țara întregită. Lucian Blaga nu a fost, cum spuneam, între protagoniștii acelor acte din 1918. Nu a încăput în primele rânduri – adică în sala istorică a decidenților, cum singur scrie – nici la Mărita Adunare de la Bălgrad. Dar s-a simțit protagonist. A scris și publicat în 1919 Poemele luminii, adică expresia sublimată la maximum a entuziasmului său de atunci și a speranței că avea să înceapă o epocă a bunăstării și pentru români. Cu toate acestea, participarea sa la marile evenimente din 1918 a rămas de domeniul privat până târziu, a fost prezentă în confesiuni, în scrisori, dar nu în gesturi publice. Nici împrejurările politice și nici firea sa reținută nu i-au fost favorabile pentru astfel de manifestări. Iar după moarte, în ciuda ridicării unor interdicții al cenzurii – fapt petrecut prin anii 1964-1965 – când se zicea că și Blaga fusese „reabilitat”, exegeții s-au aplecat asupra literaturii sale beletristice și asupra contribuțiilor filosofice extraordinare. Târziu abia, în urma publicării unor mărturii și a lucrării sale autobiografice, se fac vagi referiri la calitățile sale de patriot, de luptător pentru binele națiunii. După 1989, atmosfera nu a fost favorabilă adâncirii acestor sublinieri și cercetări. Nu mai dădea bine să facem și din Blaga un „naționalist”, când, de fapt, România tindea spre globalizare. Așa că drumurile și gândurile sale din toamna anului 1918 au rămas în mod intenționat aproape uitate, cu slabe ecouri în presă. Ba, adesea, „autohtonismul” său ilustrat prin Trilogia culturii și prin unele dintre piesele sale de teatru (de exemplu Zamolxe, Meșterul Manole, Avram Iancu etc.) le apărea unora ca semn al „naționalismului”, care nu mai dădea deloc bine pe fondul noii „internaționalizări globale”, de după „internaționalismul socialist”. Or, cea mai legitimă mișcare politică din acel timp era mișcarea de zdrobire a imperiilor opresoare și de formare a statelor naționale libere. Era o formă superioară a luptei pentru libertate, iar tânărul din Lančrăm se situa pe traiectoria ei.

Dincolo de toate acestea, Lucian Blaga rămâne ceea ce a fost, adică un mare creator de valori spirituale, printre cei mai mari pe care i-a dat lumii poporul român. Exprimând în mod autentic specificul național – nu naționalismul, nici șovinismul și nici xenofobia – acest unic creator de sistem filosofic din cultura română a devenit universal, a avut premisele necesare ca să fie receptat în Europa și în lume.